

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ เพื่อศึกษา ปัจจัยพื้นฐานข้อมูลทั่วไป และแนวทางที่สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำอาชีพ และกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ เขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวนประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 90 คน ซึ่งสุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 73 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการหาค่าจำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 80.8 มีอายุ 40-49 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 68.5 มีระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3-4 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 34.2 และมีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 90.4 และจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่มตัวเดี่ยวนั้นที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. ผลการศึกษาแนวทางสนับสนุนที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้นำอาชีพมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงสุด และจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า แนวทางสนับสนุนทุกด้านส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข้อมูลทั่วไปมีเพียงด้านระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่สามารถพยากรณ์ความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นได้ดังนี้ เมื่อข้อมูลทั่วไป ด้านระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เปลี่ยนไป 1.2.1 หน่วย จะพยากรณ์ได้ว่าความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เปลี่ยนไปในทิศทางตรงข้าม 0.15 หน่วย ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขตัวแปรอื่นๆ ต้องคงที่

ปัจจัยสนับสนุนมี 2 ด้านที่สามารถพยากรณ์ความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ คือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้ เมื่อแนวทางสนับสนุนด้านการบริหารจัดการกลุ่มเปลี่ยนไป 0.49 หน่วย จะพยากรณ์ได้ว่าความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เปลี่ยนไป 0.20 หน่วย และเมื่อแนวทางสนับสนุนด้านการส่งเสริมการตลาด เปลี่ยนไป 0.40 หน่วย จะพยากรณ์ได้ว่าความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เปลี่ยนไป 0.14 หน่วย ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขตัวแปรอื่นๆ ต้องคงที่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. ผลการศึกษาแนวทางที่สนับสนุนให้แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประสบความสำเร็จ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าแนวทางที่สนับสนุนให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประสบความสำเร็จ คือ แนวทางสนับสนุน ด้านผู้นำอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับเรื่องผู้นำอาชีพ เพราะผู้นำอาชีพ จะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์กร ผู้นำจะเป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกทำงานร่วมกัน ผู้ตามเป็นผู้ปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ ขององค์กร ดังนั้น ในองค์กรที่ประสบความสำเร็จ ผู้ตามจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งของความสำเร็จขององค์กร โดยลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้นำของตนมากที่สุด คือ ผู้นำไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากกิจกรรมกลุ่มในทางมิชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิ้นันท์ นันทกิจจามร (2546 : 67-74) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า ความพร้อมของผู้ประกอบการ การประชาสัมพันธ์ บทบาทของผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยราชการ และความเข้มแข็งของชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ส่วนแนวทางที่สนับสนุนให้แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประสบความสำเร็จน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำอาชีพ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของสมาชิก การสนับสนุนจากผู้นำอาชีพ ยังมีน้อย โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณ ที่อาจจะยังมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในกลุ่มน้อย ซึ่งการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ กลุ่มอาชีพอาจจะพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาผู้นำอาชีพในชุมชนมากกว่า

2. ผลการศึกษาความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีตลาดรองรับ มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างในการผลิตผลิตภัณฑ์นั้นย่อมต้องการตลาดรองรับผลิตภัณฑ์สินค้าของตนอย่างแน่นอน ซึ่งการมีตลาดรับซื้อผลิตภัณฑ์จะนำมาซึ่ง ผลกำไรของกลุ่ม ซึ่งตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการมีผลิตภัณฑ์ที่ตลาดรองรับ พิจารณาได้จาก (กรมพัฒนาชุมชน. 2544 : 3) 1) ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับในชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวผลิตภัณฑ์ 2) ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาคุณภาพ 3) มีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูงขึ้น มีการประกวดผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้า ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจุดนำ ส่งเสริมการนิยมไทยเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามข้อมูลทั่วไป พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการดำเนินการเป็นกระบวนการที่ชุมชนรวมกลุ่มไม่ว่าจะเพศใด อายุใด ระดับการศึกษา หรือรายได้ ก็สามารถเข้ามาอยู่ในกลุ่ม เพื่อดำเนินการได้ด้วยกันทั้งสิ้น ความสำเร็จจึงมิได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลทั่วไปดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษามีเพียงด้านระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้เนื่องมาจาก บุคคลที่เข้ามารวมกลุ่มในระยะเวลาอันยาวนาน ความสามัคคีเหนียวแน่นจะเกิดขึ้นในกลุ่ม ความชำนาญในตัวบุคคลในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจะมีมากขึ้น รวมทั้งการที่สมาชิกรวมกลุ่มเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นผลดีต่อชุมชน ส่งผลถึงความสำเร็จของได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตรกร พงศดิลก (2544 : 82-82) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทำสวนยางพารา ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่า ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

4. ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยสนับสนุน พบว่าปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในงานแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์แล้ว การดำเนินงานของจะเกิดความคล่องตัวมากขึ้น การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะง่ายขึ้น ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ

นอกจากปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจแล้ว ยังมีปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มอีก ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญมาก ช้างโสภา (2545 : 77-78) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาดำเนินงานตามนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดในพื้นที่ 5 จังหวัด ภาคเหนือตอนล่าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการของกลุ่ม เป็นการดำเนินการรวมกลุ่มและมีศักยภาพในการให้ความรู้แก่สมาชิก มีการดำเนินงานตามแผนงานที่จัดทำไว้ รวมทั้งมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

5. จากผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ดีกับแนวทางสนับสนุนด้านผู้นำอาชีพ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระปรีชา แสนบุญ (2549 : 83-87) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดปทุมธานี : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพระดับ 3-5 ดาว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ผู้ประกอบการระบุว่าส่งผลต่อความสำเร็จในระดับมาก ได้แก่ การที่ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อป และได้รับทราบข่าวสารที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อปอย่างสม่ำเสมอ ในส่วน ของบทบาทของผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ มีความเอาใจใส่ และมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจคน มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการอยู่ในระดับสูงทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องจัดสรรเจ้าหน้าที่บางส่วนเข้ามาช่วยเหลือ และส่งเสริมในโครงการดังกล่าว ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระงานจากงานประจำของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐบางท่านไม่มีเวลาที่จะทุ่มเทช่วยเหลืองานดังกล่าวได้เต็มที่เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนผู้นำอาชีพ น้อยกว่าด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้น การได้รับการสนับสนุนผู้นำอาชีพ ควรอธิบายชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้กับสมาชิกได้รับทราบอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อความสุจริต โปร่งใส และทำให้สมาชิกเข้าใจถึงความจำกัดในด้านงบประมาณ รวมทั้งควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ

1.2 จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับผู้นำอาชีพเป็นสำคัญ ดังนั้น ควรมีการอบรมให้ความรู้กับผู้นำอาชีพให้มีวิสัยทัศน์ และความรู้ความสามารถที่กว้างไกล นอกเหนือจากความรู้ในชุมชน รวมทั้งควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ และปลูกฝังคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดีให้กับผู้นำชุมชน หรือผู้นำสมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านมีการยอมรับนับถือในตัวผู้นำ การที่ผู้นำได้เผยแพร่ในสิ่งที่ดีก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามหรือสมาชิกในกลุ่มมีศรัทธา และปฏิบัติตามผู้นำในสิ่งที่ดีและนำมาซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพให้มากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า ข้อมูลทั่วไปด้านระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้น ชุมชนควรมีมาตรการหรือแรงจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมการเป็นสมาชิก อย่างยาวนาน และปลูกฝังในกลุ่มสมาชิก หรือการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อรักษาสถานภาพการเป็นสมาชิกในกลุ่มให้ยาวนาน ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้อีกทางหนึ่ง

1.4 จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า แนวทางสนับสนุนด้านความรู้ความเข้าใจในงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ได้ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการ อาทิ ผู้นำอาชีพ การได้รับการสนับสนุนผู้นำอาชีพ ควรที่จะมีการเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ กระบวนการดำเนินงานให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ถี่ถ้วน กล่าวถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกควรได้รับจากการดำเนินงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการดำเนินการอย่างมีศรัทธาและร่วมกันพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

1.5 จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า แนวทางสนับสนุนด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการ อาทิ ผู้นำอาชีพ และสมาชิกในกลุ่มควรตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการภายในกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่อง ต้นทุนและผลตอบแทน การตลาดและการจำหน่ายสินค้า อีกทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัย โดยควรมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานก่อน ทุกครั้งที่จะทำผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่าย และควรมีการวางแผนและปรับแผนทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยให้คำชี้แนะ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในด้านอื่น ๆ ควบคู่กับการศึกษาเชิงปริมาณด้วย อาทิ การศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในระยะต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาต่อยอดจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยอาจมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพในการทำงานของสมาชิกของโครงการ ความพึงพอใจของสมาชิกในการดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

2.3 การศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของผู้นำอาชีพ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรมีด้านที่หลากหลายมากขึ้น โดยอาจจะประยุกต์แนวคิดมาจากแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง